

ห้องสมุดดิจิทัลกับการส่งเสริมการอ่าน

เบญญาภา สรสิทธิ์¹

จุฑาทิพย์ จันทร์ลุน²

บทคัดย่อ

การอ่านเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนรู้และการพัฒนามนุษย์ ทั้งในมิติส่วนบุคคลและสังคม อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการอ่านของคนไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มลดลงจากปัจจัยด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ห้องสมุดจำเป็นต้องปรับบทบาทเข้าสู่ห้องสมุดดิจิทัลเพื่อตอบสนองพฤติกรรมการอ่านที่เปลี่ยนไป บทความนี้มุ่งวิเคราะห์พฤติกรรมการอ่าน ความหมาย บทบาท และความสำคัญของการอ่านและห้องสมุดดิจิทัลต่อการส่งเสริมการอ่าน โดยพิจารณาทั้งแนวโน้มระดับประเทศและระดับโลก ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า ห้องสมุดดิจิทัลไม่เพียงเป็นคลังเก็บทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัล แต่ยังทำหน้าที่เป็นแพลตฟอร์มสร้างแรงจูงใจการอ่านผ่านกิจกรรมออนไลน์ การใช้เทคโนโลยี เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือเสียง และสื่อสังคมออนไลน์ ตลอดจนการบูรณาการปัญญาประดิษฐ์ในการแนะนำหนังสือเฉพาะบุคคล ห้องสมุดดิจิทัลช่วยสร้างโอกาสการเข้าถึงสารสนเทศได้สะดวก ลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ส่งเสริมการอ่านอย่างมีส่วนร่วม และพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศและดิจิทัล อย่างไรก็ตามยังคงมีความท้าทายด้านความเหลื่อมล้ำทางเทคโนโลยีและทักษะการใช้ข้อมูล ข้อค้นพบชี้ว่าการพัฒนาห้องสมุดดิจิทัลและการส่งเสริมการอ่านควรดำเนินควบคู่กัน เพื่อสร้างพฤติกรรมการอ่านที่ยั่งยืนและส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมดิจิทัล

คำสำคัญ: ห้องสมุดดิจิทัล, การส่งเสริมการอ่าน, พฤติกรรมการอ่าน

¹ บรรณารักษ์ สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ บางเขน

² ผู้ประพันธ์บรรณกิจ ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร chanlun_j@su.ac.th

Digital Libraries and Reading Promotion

Benyapa Sorasit¹

Jutatip Chanlun²

Abstract

Reading is a fundamental foundation of human learning and development in both individual and social dimensions. However, reading habits in Thailand have declined due to economic, social, and technological factors, leading libraries to shift their role towards digital libraries to meet changing reading behaviors. This article analyzes the reading behavior, meaning, roles, and significance of reading and digital libraries in reading promotion by considering both national and global trends. The findings reveal that digital libraries function not only as repositories of digital resources but also as platforms for fostering reading motivation through online activities, the use of technologies such as e-books, audiobooks, and social media, as well as integrating artificial intelligence for personalized book recommendations. Digital libraries enhance accessibility by reducing time and space constraints, encourage participatory reading, and strengthen information and digital literacy skills. Nevertheless, challenges remain in terms of technological inequality and users' digital competencies. The study highlights that the development of digital libraries and reading promotion should progress simultaneously to cultivate sustainable reading habits and foster lifelong learning in the digital society.

Keywords: Digital libraries, Reading promotion, Reading habits

¹ Librarian, Kasetsart University.

² Department of Library Science, Faculty of Arts, Silpakorn University. Email: chanlun_j@su.ac.th

บทนำ

การอ่านเป็นพฤติกรรมสำคัญที่สะท้อนถึงระดับการเรียนรู้ การเข้าถึงสารสนเทศ และวัฒนธรรมของสังคม การอ่านถือเป็นหนึ่งในทักษะสำคัญของบุคคล เนื่องจากสังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสารจำนวนมาก การปลูกฝังนิสัยรักการอ่านจึงเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเสริมสร้างความรู้และจินตนาการ ให้ความเพลิดเพลิน ปรับทัศนคติและความคิดของบุคคล ในทางตรงกันข้าม คนไทยอ่านหนังสือน้อยลง เนื่องด้วยสถานการณ์ในปัจจุบันและปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นราคาหนังสือ ต้นทุน ซึ่งหนังสือนับว่าเป็นสินค้ารูปแบบหนึ่งที่มีการปรับราคาขึ้นลงตามสถานการณ์ ด้วยสถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก วงการสื่อสิ่งพิมพ์ก็ได้รับผลกระทบจากการปรับราคาขึ้นของอุตสาหกรรมกระดาษ (Larpapanich, 2022) รวมไปถึงปัจจัยด้านอัตราค่าแรงขั้นต่ำ หรือแม้กระทั่งสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเข้าถึงหนังสือของประชาชน

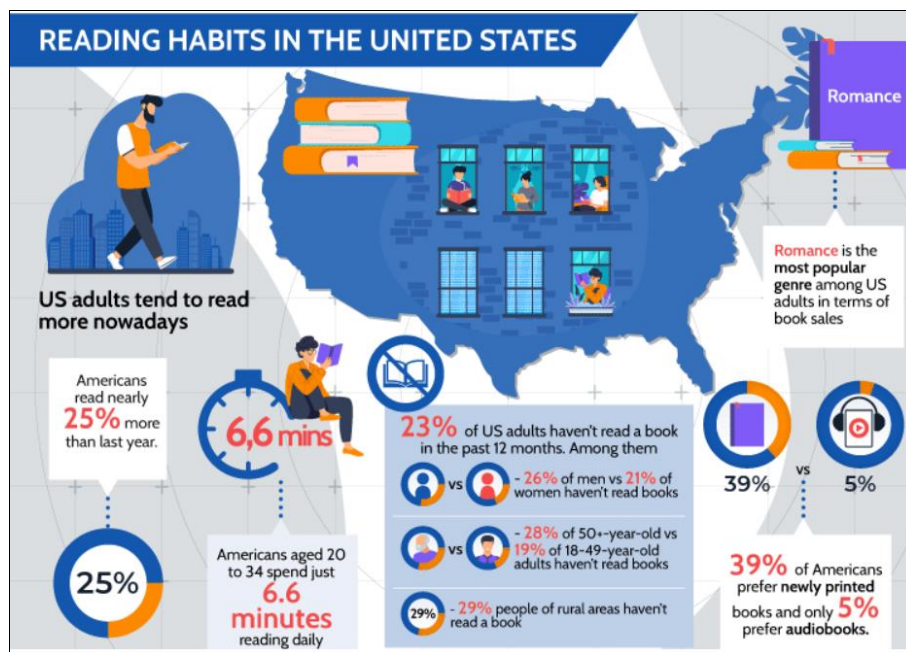
ถึงแม้ว่าภาครัฐจะมีนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการอ่าน ในขณะเดียวกันห้องสมุดที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในการสนับสนุนการศึกษา และเป็นแหล่งสารสนเทศที่ประชาชนสามารถเข้าถึงหนังสือได้ง่ายมากที่สุดกลับไม่ได้รับความสำคัญเท่าที่ควร และด้วยการพัฒนาของเทคโนโลยีทำให้พฤติกรรมการใช้งานสารสนเทศเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้มากขึ้น ห้องสมุดจึงมีการปรับตัวเข้าสู่การให้บริการในรูปแบบห้องสมุดดิจิทัล เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้คนสามารถเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศที่ห้องสมุดมี ช่วยส่งเสริมการอ่านและเสริมสร้างนิสัยใฝ่เรียนใฝ่รู้ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคลผ่านการใช้บริการห้องสมุดที่แตกต่างไปจากเดิม

จากการศึกษาด้านพฤติกรรมกรรมการอ่านในประเทศไทยมีข้อมูลสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมกรรมการอ่านในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (Phonthep and Premsmrit, 2018; Watana, 2018; Longsuk and Jongkonklang, 2018; Sungkapinyo, 2020; Saraphon and Manmart, 2020 ; The Publishers and Booksellers Association of Thailand and the Faculty of Psychology, Chulalongkorn University, 2024)

1. วัตถุประสงค์และเหตุผลในการอ่าน นักเรียนมัธยมจะเน้นอ่านเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และตรงกับ ความสนใจ นิสิต นักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยอ่านใช้เพื่อค้นคว้าและการเรียนและสอบ ประชาชนทั่วไปอ่านเพื่อความบันเทิง พักผ่อน และติดตามข่าวสาร
2. ประเภทและเนื้อหาที่นิยมนำอ่าน นักเรียนมัธยมอ่านหนังสือความรู้ทั่วไป ตลกขบขัน นิสิต นักศึกษาและวัยทำงานอ่านตำราเรียน คู่มือเตรียมสอบ หนังสือพัฒนาตนเอง ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุอ่านเนื้อหา ด้านสุขภาพ ท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ กลุ่มวัยรุ่นอ่านวรรณกรรมเยาวชน นิยายโรแมนติก/นิยายวาย
3. ภาษาที่ใช้ในการอ่านเป็นภาษาไทย กลุ่มเยาวชนและคนอายุน้อยมีแนวโน้มอ่านภาษาอังกฤษมากกว่า
4. สื่อที่ใช้อ่านจะเริ่มเป็นสื่ออิเล็กทรอนิกส์มากกว่าหนังสือเล่ม โดยเฉพาะสมาร์ตโฟนและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ โดยอ่านผ่านหน้าจออย่างรวดเร็ว

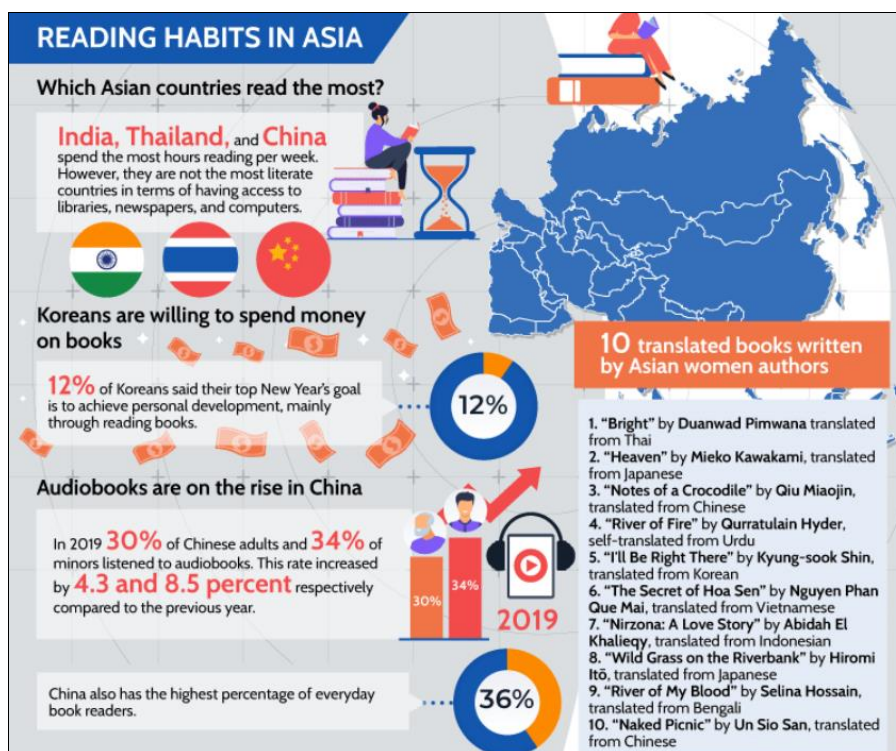
5. ความถี่และระยะเวลาในการอ่าน ประชาชนทั่วไปอ่านอย่างน้อย 5 วันต่อสัปดาห์ นักเรียนมัธยมมักอ่านช่วงวันหยุด นิสิต นักศึกษามหาวิทยาลัยเฉลี่ย 2-3 ครั้ง/เดือน การอ่านหนังสือเล่มที่ไม่ใช่เพื่อการเรียนจะเฉลี่ย 10 เล่ม/ปี ส่วนใหญ่จะอ่านที่บ้าน รองลงมาคือห้องสมุด ร้านหนังสือ สถานที่พักผ่อน

6. ด้านปัญหาและอุปสรรคในการอ่านในกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาที่อ่านผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์จะพบปัญหาอินเทอร์เน็ตช้า ส่วนประชาชนและนิสิต นักศึกษา ไม่มีเวลาอ่าน เนื่องจากงานและการบ้าน สิ่งรบกวนอื่น ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย เกม ซีรีส์ รวมถึงหนังสือไม่ตรงกับความต้องการ และการจัดหาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ยังไม่เพียงพอสำหรับกลุ่มผู้ใช้ในมหาวิทยาลัย

ภาพที่ 1 พฤติกรรมการอ่านในประเทศสหรัฐอเมริกา (Cabrera, 2023)

สำหรับพฤติกรรมการอ่านที่เกิดขึ้นทั่วโลกนั้นก็มีส่วนสำคัญที่แสดงให้เห็นแนวโน้มการอ่านของประชากรทั่วโลกในช่วงปี 2021-2025 จากการศึกษาพบว่าเวลาที่ใช้ไปกับการอ่านแบ่งตามสถิติประเทศที่มีการอ่านมากที่สุด 3 ลำดับแรกคือ สหรัฐอเมริกาอ่านมากที่สุดในโลก เฉลี่ย 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (357 ชั่วโมงต่อปี) อินเดียเฉลี่ย เกือบ 7 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (352 ชั่วโมงต่อปี) สหราชอาณาจักรเฉลี่ย 6.5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ (343 ชั่วโมงต่อปี)

ภาพที่ 2 พฤติกรรมการอ่านในเอเชีย (Cabrera, 2023)

ส่วนประเทศที่ใช้เวลาอ่านมาก คือ อินเดีย ไทย จีน โดยในปี 2024 ประเทศไทยใช้เวลา 149 ชั่วโมงต่อคนต่อปี และอ่านหนังสือเฉลี่ย 6.37 เล่มต่อคนต่อปี สำหรับประเทศที่เป็นผู้นำด้านการอ่านคือ สหรัฐอเมริกาอ่าน 17 เล่มต่อคนต่อปี อินเดีย 16 เล่มต่อคนต่อปี สหราชอาณาจักร 15 เล่มต่อคนต่อปี สวีเดนอ่านอย่างน้อย 1 เล่มต่อปี และ ร้อยละ 21.5 อ่านเกิน 10 เล่ม และฟินแลนด์เป็นผู้นำการอ่านในยุโรปอ่านเกิน 10 เล่มต่อปี (World Population Review, 2025)

ประเภทสื่อและรูปแบบการอ่าน สิ่งพิมพ์ยังคงเป็นสื่อหลัก โดยเฉพาะในสหรัฐอเมริกาครองตลาดร้อยละ 80 ของยอดขาย หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) มีสัดส่วนร้อยละ 18-20 ของตลาดสหรัฐอเมริกา มูลค่าตลาดโลกปี 2024 อยู่ที่ 17.16 พันล้านดอลลาร์ และจะโตต่อเนื่อง หนังสือเสียง (audiobook) ตลาดในสหรัฐฯ ปี 2023 มีรายได้ 2 พันล้านดอลลาร์ เติบโตต่อเนื่อง 11 ปีซ้อน มีผู้ใหญ่ร้อยละ 38 ฟังอย่างน้อย 1 เรื่องต่อปี การอ่านแบบผสมผสานผู้อ่านจำนวนมากสลับใช้ทั้งสื่อสิ่งพิมพ์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และ หนังสือเสียง (Cabrera, 2023; Spines, 2025)

ความแตกต่างทางประชากร พบว่าผู้หญิงอ่านมากกว่าผู้ชายอย่างชัดเจน ในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ผู้หญิงอ่านร้อยละ 60.5 ส่วนผู้ชายอ่านร้อยละ 44.5 สหรัฐอเมริกา ผู้หญิงร้อยละ 49.2 อ่านวรรณกรรมเป็นประจำ ขณะที่ผู้ชายมีเพียงร้อยละ 29.5 กลุ่มอายุน้อยอ่านมากกว่ากลุ่มอื่น ๆ ในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป อายุ 16-29 ปี อ่านร้อยละ 60.1 ซึ่งสูงกว่าอายุ 65 ปีขึ้นไปที่อ่านเพียงร้อยละ 47.2 (Eurostat, 2024)

ด้านกลุ่มประชากร พบว่ากลุ่มมิลเลนเนียล (Millennials) อ่านมากที่สุดเมื่อเทียบกับเจนเนอเรชันอื่น ส่วน Gen Z ซื้อหนังสือสิ่งพิมพ์เฉลี่ย 2.1 เล่มต่อเดือน มากกว่ามิลเลนเนียล (1.8 เล่มต่อเดือน) และเป็นกำลังซื้อสำคัญ โดยเฉพาะแนวเยาวชน (YA) และแฟนตาซี (Eurostat, 2024; Cabrera, 2023; Spines, 2025) ผลกระทบของเทคโนโลยีและสื่อสังคม BookTok (TikTok) มีอิทธิพลต่อยอดขายหนังสือสูง เช่น *It Ends With Us* มียอดขายกว่า 4 ล้านเล่มเพราะกระแสใน TikTok แพลตฟอร์มดิจิทัล เช่น Libby, Wattpad ทำให้การยืมและอ่านหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพิ่มขึ้นอย่างมาก เช่น มาเลเซีย เพิ่มกว่าร้อยละ 100 (Spines, 2025)

ผลกระทบของการอ่านต่อสุขภาพจิตและร่างกาย การอ่านช่วยลดความเครียดได้ถึงร้อยละ 68 ภายในเวลา 6 นาที ช่วงโควิด-19 ส่งผลให้บางประเทศโดยเฉพาะประเทศกำลังพัฒนามีอัตราการรู้หนังสือลดลง แต่ในอีกด้านหนึ่งทำให้การอ่านดิจิทัลขยายตัว สำหรับหนังสือที่ถูกอ่านมากที่สุดตลอดกาล คือ 1. คัมภีร์ไบเบิล 2. คัมภีร์อัลกุรอาน 3. Harry Potter Series 4. Quotations from Chairman Mao Tse Tung และ 5. The Lord of the Rings (World Population Review, 2025)

ภาพรวมและแนวโน้มด้านการอ่าน ยังพบว่าการอ่านยังคงมีชีวิตชีวา (reading is alive) แม้การแข่งขันจากสื่อสังคมออนไลน์และความบันเทิงดิจิทัล การบริโภคหนังสือในหลายรูปแบบทั้งแบบสิ่งพิมพ์ดิจิทัล และเสียงสะท้อนการปรับตัวของผู้อ่าน ประเทศกลุ่มนอร์ดิก คือ ฟินแลนด์ สวีเดน เอสโตเนีย มีวัฒนธรรมการอ่านที่แข็งแกร่ง การตลาดจากแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น TikTok กลายเป็นแรงขับเคลื่อนสำคัญของอุตสาหกรรมหนังสือ กลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยเฉพาะ Gen Z แสดงศักยภาพสูงในการรักษาและต่อยอดพฤติกรรมกรรมการอ่านในอนาคต (World Population Review, 2025; Eurostat, 2024; Cabrera, 2023; Spines, 2025)

ห้องสมุดดิจิทัล

ห้องสมุดดิจิทัล (digital library) หมายถึง ระบบหรือแหล่งรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศที่อยู่ในรูปแบบดิจิทัล โดยมีการจัดเก็บ ควบคุม จัดทำดัชนี และให้บริการเข้าถึงผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ห้องสมุดดิจิทัลไม่ได้จำกัดอยู่เพียงการแปลงทรัพยากรสิ่งพิมพ์เป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการสร้างและเผยแพร่เนื้อหาที่เกิดขึ้นใหม่โดยตรงในรูปแบบดิจิทัล (born-digital resources) อีกด้วย

(Arms, 2000; Borgman, 1999)

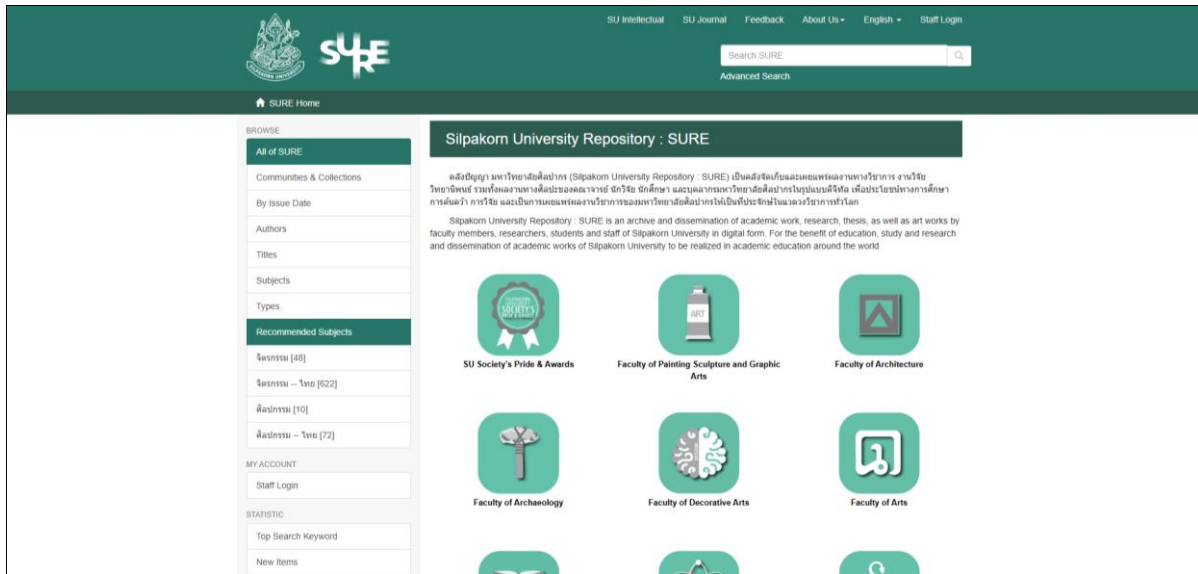
Borgman (1999) อธิบายว่า ห้องสมุดดิจิทัลคือชุดของทรัพยากรสารสนเทศดิจิทัลที่ได้รับการจัดการเพื่อให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงและใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมทั้งเครื่องมือในการสืบค้น ค้นคืน และใช้ประโยชน์จากสารสนเทศ ขณะที่ Arms (2000) เน้นว่า ห้องสมุดดิจิทัลเป็นการบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ากับกระบวนการห้องสมุด เพื่อเพิ่มความสะดวกและประสิทธิภาพในการให้บริการ

Chulalongkorn University, Faculty of Arts (2017) กล่าวว่า ห้องสมุดดิจิทัลเป็นห้องสมุดที่เก็บรวบรวมสื่อการเรียนรู้ในรูปแบบดิจิทัล เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ วิดีทัศน์ ภาพ ฯลฯ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คนในปัจจุบันที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี และลดปัญหาพื้นที่จัดเก็บหนังสือของห้องสมุดไม่เพียงพอ โดยการให้บริการทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัลแทน เช่นเดียวกับคลังความรู้สถาบันของสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นคอลเล็กชันดิจิทัลที่รวบรวมผลงานทางวิชาการของบุคลากรภายในสถาบัน ซึ่งเปิดการเข้าถึงแก่บุคคลทั่วไปโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (Loifa, 2010) โดยมีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนการศึกษาและการวิจัยเป็นสำคัญ กล่าวได้ว่า ห้องสมุดดิจิทัลเป็นห้องสมุดรูปแบบหนึ่ง ทำหน้าที่จัดเก็บรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัล มีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนการศึกษาและการวิจัย เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เอกสารต่าง ๆ ภาพ ฯลฯ ให้บริการค้นคว้าและเข้าถึงข้อมูลได้โดยผ่านอินเทอร์เน็ต เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ใช้ ลดข้อจำกัดในเรื่องพื้นที่จัดเก็บหนังสือของห้องสมุด ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย ทั้งยังเป็นการอนุรักษ์และส่งต่อความรู้ทางวิชาการที่มีคุณค่า

กระบวนการทำงานของห้องสมุดดิจิทัลมีความคล้ายคลึงกับงานห้องสมุด มีจุดประสงค์เพื่อให้บริการทรัพยากรสารสนเทศ ประกอบไปด้วยขั้นตอนการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศจากแหล่งต่าง ๆ ซึ่งสามารถทำได้หลายวิธี ไม่ว่าจะเป็นการจัดทำเองหรือซื้อร่วมกัน แหล่งข้อมูลฟรีในอินเทอร์เน็ต รวมไปถึงการเชื่อมโยงเป็นลิงก์ข้อมูล (Tivasing et al., 2021) และคัดเลือกทรัพยากรสารสนเทศที่มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องพิจารณาจากขอบเขตและเนื้อหาที่ห้องสมุดดิจิทัลให้บริการ จากนั้นจึงทำการแปลงให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลผ่านการสแกน หรือการจัดเตรียมไฟล์ดิจิทัล เช่น การลงรายการเมทาตาทา ก่อนการนำลงฐานข้อมูลเพื่อเผยแพร่และให้บริการแก่ผู้ใช้ในรูปแบบออนไลน์ ห้องสมุดดิจิทัลจะสามารถเข้าถึงได้ก็ต่อเมื่อมีอุปกรณ์เทคโนโลยีและการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ผู้ใช้งานจำเป็นต้องใช้อุปกรณ์ในการอ่าน เช่น อินเทอร์เน็ต คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต เป็นต้น

ห้องสมุดดิจิทัลสามารถสร้างโดยใช้ซอฟต์แวร์ในการบริหารจัดการห้องสมุดดิจิทัล เพื่อใช้ในการสนับสนุนส่วนงานต่าง ๆ และการจัดเก็บไฟล์ดิจิทัลเพื่อให้บริการแก่ผู้ใช้ ยกตัวอย่าง เช่น โปรแกรม Omeka ใช้ในการจัดเก็บคอลเล็กชันของห้องสมุด หรือโปรแกรม DSpace ที่ใช้ในการสร้างคลังสารสนเทศของมหาวิทยาลัยเพื่อจัดเก็บวิทยานิพนธ์และงานวิจัย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป ห้องสมุดดิจิทัลคือพัฒนาการของห้องสมุดที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อสนับสนุนการจัดเก็บ การจัดการ และการให้บริการสารสนเทศแก่ผู้ใช้ในรูปแบบที่ยืดหยุ่น เข้าถึงได้ทุกที่ทุกเวลา และตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้ยุคดิจิทัล

ภาพที่ 3 ภาพหน้าจอคลังปัญญามหาวิทยาลัยศิลปากร (Silpakorn University Repository : SURE)

การส่งเสริมการอ่าน

การส่งเสริมการอ่าน (reading promotion) หมายถึง กระบวนการหรือกิจกรรมที่มุ่งสร้างแรงจูงใจและโอกาสให้บุคคลเกิดความสนใจและรักการอ่าน โดยไม่จำกัดเพียงการจัดหาหนังสือ แต่รวมถึงการสร้างบรรยากาศและวัฒนธรรมที่เอื้อต่อการอ่าน (Clark & Rumbold, 2006) การส่งเสริมการอ่านจึงครอบคลุมทั้งการจัดกิจกรรม การออกแบบนโยบาย และการสนับสนุนจากครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม

ในมิติทางการศึกษา การส่งเสริมการอ่านถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะการรู้หนังสือและทักษะการคิดวิเคราะห์ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จทางวิชาการและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Gambrell, 2011) ขณะที่ในมิติทางสังคม การส่งเสริมการอ่านช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเสมอภาคทางการศึกษา (OECD, 2019)

นอกจากนี้การส่งเสริมการอ่านยังเกี่ยวข้องกับการสร้างแรงจูงใจภายใน (intrinsic motivation) โดยการปลูกฝังให้บุคคลเห็นคุณค่าและความสุขจากการอ่าน มากกว่าการอ่านเพื่อวัตถุประสงค์ภายนอก เช่น คะแนนสอบหรือการประเมินผล (Guthrie & Wigfield, 2000) การสร้างแรงจูงใจนี้เป็นรากฐานของการสร้างนิสัยรักการอ่านและพัฒนาวัฒนธรรมการอ่านในระยะยาว

ในประเทศไทยการส่งเสริมการอ่าน คือ กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเสริมสร้างนิสัยรักการอ่านและนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เนื่องจากการอ่านมีความสำคัญ ช่วยฝึกคิดอย่างมีวิจารณญาณ เสริมสร้างจินตนาการ และสามารถนำแนวคิดมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม จึงส่งผลให้ประเทศไทยจึงมีนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริมการอ่านของประชาชนตั้งแต่ พ.ศ. 2542 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งนโยบายต่าง ๆ ที่ปรากฏในแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมทั้งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติหลายฉบับ มีเป้าหมายเพื่อ

ช่วยส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้โดยเริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัวไปจนถึงสถานศึกษา ผ่านการให้ความสำคัญกับการฝึกทักษะการอ่านและการเขียน การปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน และสนับสนุนอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยในการส่งเสริมการเรียนรู้ ไปจนถึงการจัดงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ (TK Park, 2011)

Chaimin and Yuangsoi (2018) กล่าวถึง การส่งเสริมการอ่านในยุคดิจิทัลภายในโรงเรียนที่บรรณารักษ์หรือบุคลากรทางการศึกษาได้ประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการอ่านด้วยกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจของนักเรียนและส่งเสริมการเรียนรู้และการอ่าน ยกตัวอย่างเช่น การส่งเสริมการอ่านผ่านการเล่าเรื่องหนังสือและการแนะนำหนังสือ ด้วยการใช้สื่อมัลติมีเดียมาผสมผสาน การจัดทำบรรณานุกรมและบรรณนิทัศน์หนังสือเผยแพร่บนสื่อสังคมออนไลน์ การจัดแข่งขันในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน รวมไปถึงการจัดหาหนังสือในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ภายในหลักสูตร ทั้งนี้กิจกรรมการส่งเสริมการอ่านสามารถนำมาปรับใช้กับสำนักพิมพ์ผู้จัดทำและจำหน่ายหนังสือ ในปัจจุบัน มีการนำการส่งเสริมการอ่านมาปรับใช้ในวงการสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อกระตุ้นยอดขายและสร้างความน่าสนใจให้กับหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ เช่นกัน

การส่งเสริมการอ่านในยุคดิจิทัล

ในยุคดิจิทัลการส่งเสริมการอ่านมิได้จำกัดอยู่เพียงการใช้หนังสือสิ่งพิมพ์เท่านั้น แต่ขยายไปสู่การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือเสียง ห้องสมุดดิจิทัล และแอปพลิเคชันการอ่าน (Chen, 2021) การเปลี่ยนแปลงนี้ช่วยให้การเข้าถึงทรัพยากรการอ่านมีความสะดวก รวดเร็ว และไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่

การส่งเสริมการอ่านในยุคดิจิทัลยังเน้นการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ และ สื่อสังคมออนไลน์ เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างแรงจูงใจและวัฒนธรรมการอ่าน โดยการจัดกิจกรรมออนไลน์ เช่น การอ่านร่วมกันในชุมชนเสมือนจริง (online book clubs) หรือการรีวิวหนังสือในรูปแบบดิจิทัล (International Federation of Library Associations and Institutions [IFLA], 2020) สิ่งเหล่านี้ช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์และทำให้การอ่านกลายเป็นประสบการณ์ที่เชื่อมโยงกับสังคมดิจิทัลมากขึ้น

นอกจากนี้การส่งเสริมการอ่านในยุคดิจิทัลยังต้องให้ความสำคัญกับทักษะการรู้สารสนเทศและดิจิทัล (information and digital literacy) เนื่องจากผู้อ่านต้องสามารถคัดกรอง ประเมินคุณค่า และใช้ข้อมูลออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ (UNESCO, 2021) การบูรณาการทักษะเหล่านี้เข้ากับการส่งเสริมการอ่านจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างผู้อ่านที่มีคุณภาพและพร้อมสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิตในสังคมความรู้ยุคใหม่

กล่าวได้ว่าการส่งเสริมการอ่านในยุคดิจิทัลไม่เพียงเป็นการสร้างแรงบันดาลใจในการอ่าน แต่ยังเป็นการปรับตัวต่อภูมิทัศน์สารสนเทศที่เปลี่ยนแปลง และเป็นกุญแจสำคัญในการเชื่อมโยงผู้อ่านเข้ากับทรัพยากรความรู้ทั่วโลก โดยสรุปการส่งเสริมการอ่านไม่ว่าจะอยู่ในยุคใดก็คือการดำเนินการอย่างเป็น

ระบบเพื่อสร้างความสนใจและทัศนคติที่ดีต่อการอ่าน อันจะนำไปสู่การพัฒนาทั้งในระดับบุคคลและสังคมอย่างยั่งยืน

การอ่านยุคใหม่ผ่านอุปกรณ์และเทคโนโลยีดิจิทัล

การอ่านหรือฟังผ่านอุปกรณ์ดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ หนังสือเสียง และแอปพลิเคชันการอ่านออนไลน์เป็นแนวโน้มที่เติบโตอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัล (Mangen & Kuiken, 2014) การอ่านในรูปแบบนี้ช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงเนื้อหาได้สะดวก รวดเร็ว และพกพาได้ทุกที่ ทำให้สามารถอ่านได้ทุกเวลา ไม่ว่าจะเป็นระหว่างเดินทาง ระหว่างพักผ่อน หรือในเวลาว่างระยะสั้น ๆ ต่างจากการอ่านหนังสือสิ่งพิมพ์ที่ต้องใช้เวลาและพื้นที่ในการจัดเก็บ นอกจากนี้แพลตฟอร์มดิจิทัลยังมีฟังก์ชันเสริมสำหรับผู้ใช้ เช่น การไฮไลต์ การจดบันทึก การค้นหาคำสำคัญ การปรับขนาดตัวอักษร และการเปลี่ยนพื้นหลัง ทำให้ผู้ใช้สามารถปรับการอ่านให้เหมาะกับตนเอง และเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ (Rowlands et al., 2008) นอกจากนี้ แอปพลิเคชันการอ่านออนไลน์ยังสามารถเชื่อมโยงผู้ใช้งานเข้ากับเครือข่ายสังคมของผู้อ่าน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแนะนำหนังสือ ช่วยกระตุ้นความสนใจและสร้างวัฒนธรรมการอ่านร่วมกัน

อย่างไรก็ตามการอ่านผ่านอุปกรณ์ดิจิทัลก็มีข้อจำกัดบางประการ เช่น การรับรู้และความเข้าใจเนื้อหาอาจต่ำกว่าการอ่านบนกระดาษ (Mangen et al., 2013) และผู้ใช้งานบางคนอาจถูกรบกวนจากสิ่งเร้าอื่น ๆ บนอุปกรณ์ เช่น การแจ้งเตือนจากแอปพลิเคชันหรือสื่อสังคมออนไลน์ ทำให้ไม่สามารถจดจ่อกับเนื้อหาได้เต็มที่แม้ว่าจะมีข้อจำกัด แต่การอ่านผ่านอุปกรณ์ยุคใหม่ยังคงมีบทบาทสำคัญ ต่อการส่งเสริมการอ่านและการเข้าถึงความรู้ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนและผู้ที่ยึดติดกับเทคโนโลยี การอ่านดิจิทัลยังสามารถเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต (lifelong learning) และช่วยให้ผู้ใช้สามารถเข้าถึงแหล่งความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างต่อเนื่องและยืดหยุ่น (Chen, 2021)

การอ่านในอุปกรณ์หรือเทคโนโลยีใหม่มีจุดเริ่มต้นจากการให้บริการอินเทอร์เน็ต และความแพร่หลายของอินเทอร์เน็ตในแต่ละประเทศ โดยในประเทศไทยได้มีการให้บริการอินเทอร์เน็ตเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2538 ในระยะแรกจำเป็นต้องเชื่อมต่อผ่านสายโทรศัพท์เพื่อใช้งาน แต่ในปัจจุบันอินเทอร์เน็ตสามารถใช้งานได้โดยไม่ต้องมีสาย เนื่องจากเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นทำให้สามารถเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตแบบไร้สายได้ ทำให้ผู้คนใช้อินเทอร์เน็ตกันอย่างแพร่หลายมากขึ้นผ่านอุปกรณ์ต่าง ๆ

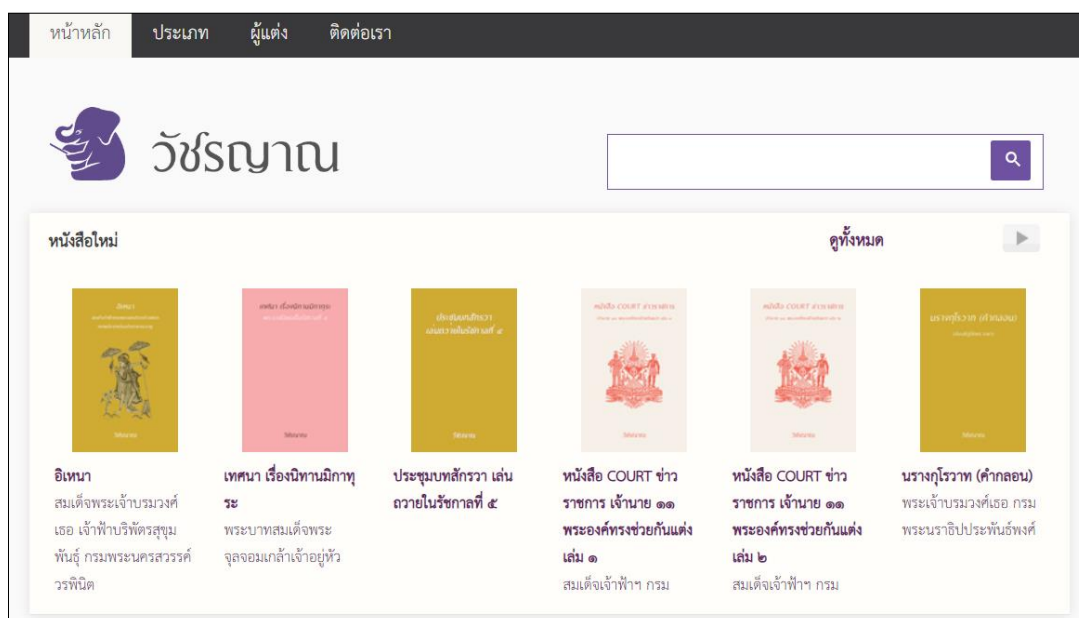
(TK Park, 2011) ยกตัวอย่างเช่น คอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน แท็บเล็ตในระบบปฏิบัติการต่าง ๆ เป็นต้น

หลังจากอินเทอร์เน็ตได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และเทคโนโลยีได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างมาก รวมไปถึงด้านของอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ การเกิดเทคโนโลยีใหม่เหล่านี้ส่งผลให้พฤติกรรมการอ่านของผู้คนเปลี่ยนไป จากการอ่านในรูปแบบของหนังสือที่เป็นตัวเล่ม เปลี่ยนมาเป็นหนังสือในรูปแบบ

อิเล็กทรอนิกส์ รูปแบบออนไลน์กันมากขึ้น เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แพลตฟอร์มการอ่าน สื่อสังคมออนไลน์

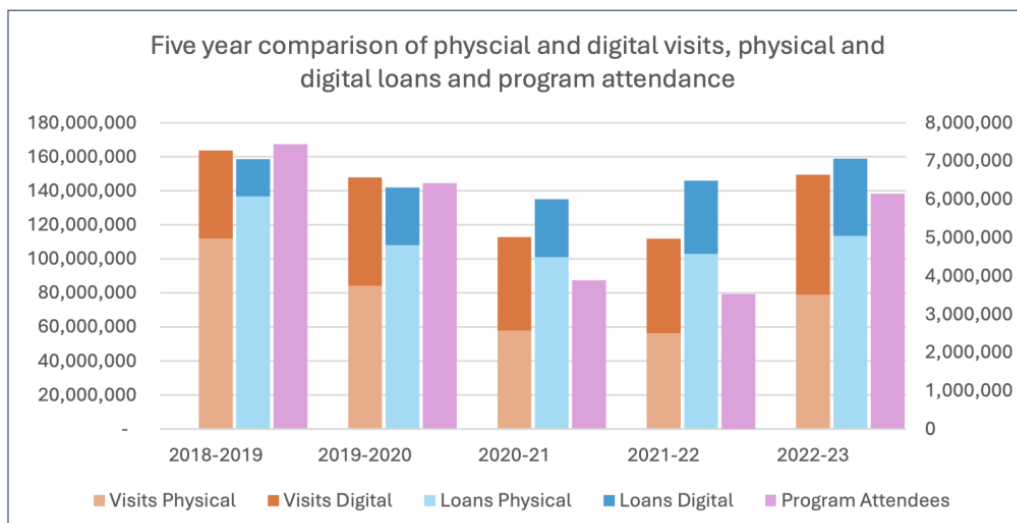
TK Park (2011) กล่าวว่า จากผลสำรวจการอ่านของคนไทยจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าคนไทยมีพฤติกรรมการอ่านผ่านสมาร์ทโฟนและอุปกรณ์อื่น ๆ เพิ่มขึ้นจากร้อยละ 0.3 เป็นร้อยละ 1.8 ภายในสองปี อัตราการเติบโตสูงขึ้นหลายเท่าตัว ทำให้เทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นอีกหนึ่งช่องทางในการอ่านของคนไทย เนื่องจากมีความสะดวกในการใช้งาน ไม่มีข้อจำกัดด้านการเดินทาง ทั้งนี้บางรูปแบบก็ไม่เสียค่าบริการในการใช้งาน ทำให้ผู้คนสามารถเข้าถึงความรู้ผ่านการอ่านบนอุปกรณ์และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้

ห้องสมุดจึงมีการนำเทคโนโลยีใหม่มาปรับใช้ในการให้บริการ ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดนิทรรศการออนไลน์ การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในช่องทางที่หลากหลาย รวมไปถึงการให้บริการแบบห้องสมุดดิจิทัล

ภาพที่ 4 ภาพหน้าจอห้องสมุดดิจิทัลวชิรญาณ

ยกตัวอย่างเช่น ห้องสมุดดิจิทัลวชิรญาณ จัดเก็บหนังสือที่มีคุณค่า หนังสือเก่าหรือหายาก จัดทำให้อยู่ในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ และให้เข้าถึงได้ผ่านเว็บไซต์โดยไม่ต้องสมัครสมาชิกหรือเสียค่าใช้จ่าย สรุปได้ว่า การอ่านผ่านอุปกรณ์ยุคใหม่ไม่เพียงเพิ่มความสะดวก แต่ยังเป็นทางเลือกสำคัญในการสร้างผู้อ่านยุคดิจิทัล ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลและความรู้ได้มากขึ้นในชีวิตประจำวันอีกด้วย

ภาพที่ 5 ภาพสถิติการใช้ห้องสมุดดิจิทัลในห้องสมุดประชาชนประเทศออสเตรเลีย (Australia Reads, 2024)
บทบาทของห้องสมุดดิจิทัลในการส่งเสริมการอ่าน

ห้องสมุดดิจิทัลมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมการอ่านผ่านช่องทางออนไลน์ เข้าถึงได้ผ่านอุปกรณ์และการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต ในปัจจุบันประเทศไทยยังมีข้อจำกัดในเรื่องของความเหลื่อมล้ำทางอุปกรณ์ที่ใช้ในการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตและเข้าถึงทรัพยากรสารสนเทศ อย่างไรก็ตามการมีอยู่ของห้องสมุดดิจิทัล ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเผยแพร่สารสนเทศที่มีอยู่ให้แก่ประชาชนที่อยู่ห่างไกลจากห้องสมุด และเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการบริการของห้องสมุด ให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้ใช้นิยมนอ่านผ่านอุปกรณ์ต่าง ๆ

ห้องสมุดดิจิทัลคือสถาบันที่จัดเก็บ จัดระบบ และให้บริการทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบดิจิทัล เช่น วารสารออนไลน์ เอกสารเสียง และมัลติมีเดีย โดยช่วยให้ผู้ใช้เข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และหลากหลาย (Arms, 2000; Borgman, 2015) ห้องสมุดดิจิทัลไม่เพียงเป็นแหล่งเก็บเอกสาร แต่ยังเป็นแพลตฟอร์มที่สนับสนุนการเรียนรู้และการอ่านอย่างมีส่วนร่วม ผ่านฟังก์ชันเช่น ระบบค้นคืนสารสนเทศออนไลน์ การแนะนำหนังสือส่วนบุคคล และการสร้างชุมชนออนไลน์สำหรับนักอ่าน ห้องสมุดดิจิทัลมีส่วนสำคัญในการช่วยเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างนิสัยรักการอ่าน พัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ของประชาชน ทั้งยังสามารถนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ให้เป็นองค์ความรู้แก่สังคมต่อไป ทั้งนี้ห้องสมุดดิจิทัลยังส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเนื่องจากความรู้ทางวิชาการจำนวนมากได้ถูกรวบรวมไว้ในคลังดิจิทัล สามารถเข้าถึงได้ทันที ช่วยลดข้อจำกัดในเรื่องค่าใช้จ่าย เวลาในการใช้บริการ สถานที่และการเดินทางของผู้ใช้บริการ รวมไปถึงปัญหาพื้นที่การจัดเก็บของห้องสมุด เพราะว่า ห้องสมุดดิจิทัลสามารถดำเนินงานได้ ถึงแม้จะไม่มีห้องสมุดเป็นสถานที่ทางกายภาพ เนื่องจากการทำงานบนเซิร์ฟเวอร์และโปรแกรมบริหารจัดการห้องสมุดดิจิทัลให้บริการผ่านการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต

การส่งเสริมการอ่านในยุคดิจิทัลไม่จำกัดเพียงการเผยแพร่หนังสือออนไลน์ แต่ยังรวมถึงการใช้สื่อและเครื่องมือดิจิทัลเพื่อสร้างความสนใจและแรงจูงใจในการอ่านอย่างต่อเนื่อง ห้องสมุดดิจิทัลสามารถจัดกิจกรรมออนไลน์ เช่น การแข่งขันรีวิวหนังสือ การสร้างฟอรัมหรือคลับการอ่าน การจัดสัมมนาเสมือนจริง หรือการแนะนำทรัพยากรตามความสนใจของผู้ใช้ (Larrañaga & Traver, 2016) การใช้เทคโนโลยีแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชันมือถือ และเว็บไซต์ ช่วยให้ห้องสมุดเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขึ้น และสามารถสร้างเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้แต่ละกลุ่ม เช่น การแนะนำหนังสือเฉพาะด้าน การทำรีวิวแบบโต้ตอบ หรือการใช้ AI วิเคราะห์พฤติกรรมการอ่านของผู้ใช้เพื่อเสนอหนังสือที่เหมาะสม (Tenopir & King, 2000)

นอกจากนี้การส่งเสริมการอ่านแบบผสมผสาน (hybrid promotion) ระหว่างกิจกรรมดิจิทัลและกิจกรรมแบบดั้งเดิม เช่น นิทรรศการหนังสือ การบรรยาย หรือชมรมอ่านหนังสือ ยังช่วยสร้างประสบการณ์ที่หลากหลายและทำให้การอ่านไม่จำกัดอยู่แค่การเข้าถึงทรัพยากร แต่ยังรวมถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งห้องสมุดดิจิทัลสามารถพัฒนาพฤติกรรมการอ่านของผู้ใช้ในหลายด้าน ได้แก่

1. ความสะดวกและเข้าถึงง่าย ผู้ใช้สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้ทุกที่ทุกเวลา ผ่านอุปกรณ์ต่าง ๆ เช่น คอมพิวเตอร์ แท็บเล็ต หรือสมาร์ตโฟน ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่ และยังสามารถค้นหาข้อมูลอย่างรวดเร็วและแม่นยำ (Borgman, 2015)

2. การอ่านรูปแบบใหม่ การอ่านดิจิทัลเปิดโอกาสให้ผู้ใช้อ่านได้สัมผัสประสบการณ์ที่หลากหลาย เช่น หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่ปรับขนาดตัวอักษรได้ หนังสือเสียงที่สามารถฟังระหว่างเดินทาง และสื่อมัลติมีเดียที่รวมข้อความ ภาพ และเสียงเข้าด้วยกัน ซึ่งทำให้การอ่านไม่น่าเบื่อและเข้าถึงผู้คนที่มีความรู้รูปแบบการเรียนรู้ต่างกัน (Arms, 2000)

3. การอ่านอย่างมีส่วนร่วม ห้องสมุดดิจิทัลสร้างชุมชนออนไลน์ เช่น ฟอรัม การให้คะแนนและรีวิวหนังสือ หรือกิจกรรมแข่งขันการอ่าน ทำให้ผู้ใช้มีแรงจูงใจในการอ่านมากขึ้นและเกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สร้างการเรียนรู้ร่วมกัน และเพิ่มความเข้าใจในเนื้อหาเชิงลึก (Tenopir & King, 2000)

4. การพัฒนาทักษะดิจิทัลและการคิดเชิงวิพากษ์ การอ่านผ่านสื่อดิจิทัลฝึกทักษะการค้นหา วิเคราะห์ และประเมินข้อมูล ทำให้ผู้ใช้สามารถแยกแยะข้อมูลที่น่าเชื่อถือ และเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Borgman, 2015)

5. สร้างพฤติกรรมการอ่านอย่างยั่งยืน การเข้าถึงทรัพยากรอย่างต่อเนื่องและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมออนไลน์ช่วยสร้างนิสัยการอ่านที่ยั่งยืน และสามารถพัฒนาความสนใจเฉพาะด้าน ส่งผลให้ผู้ใช้มีการอ่านที่ต่อเนื่องและลึกซึ้งมากขึ้น

แม้ห้องสมุดดิจิทัลจะมีข้อดีมากมาย แต่ก็ยังมีอุปสรรค เช่น การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่จำกัด การมีทักษะด้านดิจิทัลไม่เพียงพอ และความรู้เกี่ยวกับการค้นหาข้อมูลที่ต้องพัฒนา (Borgman, 2015) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้

การพัฒนาความรู้และเข้าถึงเนื้อหาผ่านห้องสมุดดิจิทัลทำให้ยาก และส่งผลต่อการพัฒนาความรู้และพฤติกรรมการอ่าน

สรุป

ในปัจจุบันคนอ่านหนังสือน้อยลง เนื่องด้วยปัจจัยและสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เช่น อัตราค่าแรงขั้นต่ำ สภาพเศรษฐกิจ เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม ส่งผลให้หนังสือมีราคาสูงขึ้นไม่สอดคล้องกับรายได้ของประชาชน ถึงแม้การอ่านหนังสือช่วยในการเสริมสร้างทักษะในการคิด วิเคราะห์ เรียนรู้ข้อคิดใหม่ ๆ สร้างจินตนาการ และแฝงไปด้วยคุณค่าทั้งในด้านการเรียนรู้และอารมณ์ แต่ด้วยปัจจัยดังกล่าว ผู้คนจึงไม่ได้ให้ความสำคัญการอ่านมากเท่าปัจจัยหลักที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน ภาครัฐจึงมีนโยบายที่มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการอ่านให้แก่ประชาชน ผ่านนโยบายและแผนงานต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น อย่างอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีใหม่ที่เกิดขึ้น และความแพร่หลายของอินเทอร์เน็ต ทำให้ผู้คนเริ่มการอ่านในเทคโนโลยีหรืออุปกรณ์ใหม่มากขึ้น เช่น การใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ แพลตฟอร์มการอ่านนิยายออนไลน์หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ รวมไปถึงห้องสมุดดิจิทัล

ห้องสมุดดิจิทัล เป็นห้องสมุดรูปแบบหนึ่งที่ทำให้บริการทรัพยากรสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ในรูปแบบดิจิทัล มีกระบวนการการทำงานคล้ายคลึงกับห้องสมุดทั่วไป มีการจัดหาทรัพยากรในขอบเขตที่เกี่ยวข้อง ให้บริการผ่านเว็บไซต์ สามารถเข้าถึงและใช้งานข้อมูลโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายและสามารถเข้าถึงได้ตลอดเวลา เพียงแค่มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการเข้าถึงและอินเทอร์เน็ต ทั้งยังช่วยลดปัญหาในเรื่องของพื้นที่การจัดเก็บทรัพยากรสารสนเทศในห้องสมุด เนื่องจากทรัพยากรที่ให้บริการเป็นรูปแบบดิจิทัล ไม่ว่าจะเป็นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เอกสารดิจิทัล รูปภาพ คลิปวิดีโอ บทความวิชาการ ฯลฯ มีจุดประสงค์หลักสำคัญในการให้บริการข้อมูล เนื่องด้วยพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของผู้ใช้ ห้องสมุดดิจิทัลจึงมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมการอ่าน ผ่านการเผยแพร่ข้อมูลหรือข้อความ เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสารสนเทศของประชาชน ซึ่งจะเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างนิสัยการอ่าน และพัฒนาไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างทักษะที่สำคัญและความเข้าใจกันและกันให้แก่ผู้คนในสังคม ให้คนในสังคมกลายเป็นประชากรที่มีคุณภาพ สร้างสรรค์งานเพื่อไปเป็นองค์ความรู้และมรดกของชาติและสังคมต่อไป ดังนั้น ห้องสมุดดิจิทัลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมการอ่านและพัฒนาพฤติกรรมการอ่านในยุคดิจิทัล ด้วยการจัดสรรทรัพยากรดิจิทัลที่เข้าถึงง่าย การสร้างประสบการณ์การอ่านที่หลากหลาย และการเชื่อมต่อผู้ใช้กับชุมชนออนไลน์ ความร่วมมือระหว่างสถาบัน ห้องสมุด และผู้เผยแพร่หนังสือ จะยิ่งช่วยให้การส่งเสริมการอ่านมีประสิทธิภาพและสร้างพฤติกรรมการอ่านที่ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- Arms, W. Y. (2000). *Digital libraries*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Australia Reads. (2024). *Key Findings From the Latest Public Library Statistical Report*. Retrieved 21 September 2025 from <https://australiareads.org.au/news/libraries-statistical-report-24/>
- Borgman, C. L. (1999). What Are Digital Libraries? Competing Visions. *Information Processing & Management*, 35(3), 227–243.
- Borgman, C. L. (2015). *Big Data, Little Data, No Data: Scholarship in the Networked World*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Cabrera, I. (2023). *World Reading Habits in 2021*. Retrieved 21 September 2025 from <https://geediting.com/world-reading-habits-in-2021-infographic/>
- Chen, Y. (2021). *Digital Reading Promotion In Libraries: Practices and Reflections*. *Library Hi Tech*, 39(2), 284–298. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/LHT-08-2020-0192>
- Chaimin, C. & Yuangsoi, P. (2018). Reading Promotion in Digital Age. *Naresuan University Journal of Education*, 21(3), 356–368.
- Larpapanich, C. (2022). *Are Books Really More Expensive, or Is It Just Our Perception*. Retrieved 4 February 2025, from <https://urbancreature.co/overpriced-books>
- Chulalongkorn University, Faculty of Arts. (2017). *What is a Digital Library*. Retrieved 3 February 2025, from <https://www.arts.chula.ac.th/~pgateway/Arts100/id-11.html>
- Clark, C., & Rumbold, K. (2006). *Reading for Pleasure: A Research Overview*. London: National Literacy Trust.
- Eurostat. (2024). *Younger People and Women in The EU Read More Books*. Retrieved 21 September 2025 from <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/w/ddn-20240809-2>
- Gambrell, L. B. (2011). *Seven Rules of Engagement: What's Most Important to Know About Motivation To Read*. *The Reading Teacher*, 65(3), 172–178. <https://doi.org/10.1002/TRTR.01024>
- Guthrie, J. T., & Wigfield, A. (2000). Engagement and Motivation in Reading. In M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, & R. Barr (Eds.), *Handbook of Reading Research* (Vol. 3, pp. 403–422). London: Lawrence Erlbaum Associates.
- International Federation of Library Associations and Institutions. (2020). *Guidelines for Library Services and Activities in The Digital Environment*. IFLA. Retrieved 21 September 2025 from <https://repository.ifla.org>

- Longsuk, J. & Jongkonklang, S. (2018). A Study of Behaviors and Factors to Support Reading Behaviors and Guild for Support nn Reading Through Grade 6 Students of Nakhon Ratchasima Primary Education Service Area Office 7. *NRRU Community Research Journal*, 12(2), 148–162.
- Phonthep, K. & Premsmrit, P. (2018). Electronic Book Reading Behavior of High School Students: A Case Study Of Schools Under the Office of Educational Affairs Foundation of Church of Christ in Thailand. *RSU Library Journal*, 24(1), 74–93.
- Larrañaga, M., & Traver, V. (2016). Promoting Reading in The Digital Age: Strategies and Challenges. *Journal of Librarianship and Information Science*, 48(1), 43–55.
- Mangen, A., Walgermo, B. R., & Brønnick, K. (2013). Reading Linear Texts on Paper Versus Computer Screen: Effects on Reading Comprehension. *International Journal of Educational Research*, 58, 61–68. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2012.12.002>
- Mangen, A., & Kuiken, D. (2014). Lost in An Ipad: Narrative Engagement nn Paper And Tablet. *Scientific Study of Literature*, 4(2), 150–177. https://doi.org/10.1075/ssol.4.2.03_man
- OECD. (2019). *OECD skills strategy 2019: Skills to shape a better future*. Paris: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/9789264313835-en>
- Rowlands, I., Nicholas, D., Williams, P., Huntington, P., Fieldhouse, M., Gunter, B., Tenopir, C. (2008). The Google Generation: The Information Behaviour of The Researcher Of The Future. *Aslib Proceedings*, 60(4), 290–310. <https://doi.org/10.1108/00012530810887953>
- Loifa, S. (2010). Knowledge repositories and academic libraries. *Khon Kaen University Journal of Humanities and Social Sciences*, 27(3), 119–138.
- Tivasing, S., Burusnan, N., Singjinda, S. & Bultmann, B. (2021). The 8S strategy for reading promotion when public libraries become digital libraries. *Reading Journal*, 25(1), 27–44. Tenopir, C., & King, D. W. (2000). *Towards electronic journals: Realities for scientists, librarians, and publishers*. U.S.A.: Special Libraries Association.
- Saraphon, T. & Manmart, L. (2020). E-Book Usage Behavior of Users In Thai Academic Libraries. *TLA Research Journal (Thai Library Association)*, 13(2), 77–95.
- TK Park. (2011). *Thailand's reading promotion policy*. Retrieved 21 September 2025 from https://www.tkpark.or.th/tha/papers_detail/16
- UNESCO. (2021). *Media and Information Literacy Curriculum for Educators And Learners*. UNESCO Publishing. Retrieved 21 September 2025 from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377067>

- The Publishers and Booksellers Association of Thailand & Faculty of Psychology, Chulalongkorn University. (2024). *Report on The Study Of Reading and Book Purchasing Behavior of Thai People*. Bangkok: The Publishers and Booksellers Association of Thailand.
- Watana, C. (2018). Reading Behavior of Undergraduate Students of Srinakharinwirot University. *Library and Information Science Srinakharinwirot University*. 11(2): 185-195.
- World Population Review. (2025). Average books read per year by country 2025. Retrieved 21 September 2025 from <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/average-books-read-per-year>
- Spines. (2025). 10 surprising facts about reading: How many people still read books today. Retrieved 21 September 2025 from <https://spines.com/facts-about-reading/>
- Sungkapinyo, P. (2020). *Reading Culture of Thai People: Discourse Analysis*. *Journal of Information Science Research and Practice*, 38(3), 1–24. <https://doi.org/10.14456/jiskku.2020.13>